

TOKI

TIME

TID

CHRISTINE ISTAD

Molde Jazzfestival 2008
Kunstnersenteret Møre og Romsdal, KMR
Kurator Janicke Iversen.
Støttet av Norsk Kulturråd, Norsk Fotografisk Fond og KMR.
Forsidefoto: utsnitt fra Tokyo #17, 100x150 cm, fotografi.

”De andre” - forflytning i tid og rom

Tekst av Janicke Iversen

Interessen for å undersøke fenomener og kulturer som ligger utenfor egen sfære har opptatt kunstnere på tvers av både generasjoner og kunsthistoriske epoker. I likhet med etnografiske og sosiologiske studier har også billedkunsten stått som sentral bidragsyter i formidling og fortolkning av møtet med ”De andre”. Retningen betegnes som eksotisme og har for oss europeere i utgangspunktet stått synonymt med undersøkelser av områder i Afrika og Asia.

Eksotismebegrepet før og nå

Den franske maleren Paul Gauguin står som en av de første som innen det moderne maleri brøt konvensjonen for malerisk motivkrets da han reiste til Tahiti på begynnelsen av 1890-tallet. Mens møtet med det enkle og primitive ble av stor betydning for kunstneren selv og dannet grunnlaget for hans berømte allegori *Hvor kommer vi fra? Hva er vi? Hvor går vi?*, ble mottagelsen av hans bilder hjemme i Frankrike snarere nedvurdert og betegnet som uten relevans. Går vi enda lengre tilbake i tid finner vi det samme avstandsforhold når eksempelvis tyske og danske landskapsmalere på begynnelsen av 1800-tallet reiste til Norge for å oppsøke det stupbratte landskapet rundt Vestlandsfjordene. For dem besto det eksotiske i å overvinne naturkreftene i det barske nordiske klima for å dokumentere det som den gangen ble definerte som øde, ugjestmild og vulgær natur. Møtet med ”De andre” har på denne måten ofte vært knyttet til skepsis og en form for negativ stillingtagen gjennom historien.

Mens det å reise til fremmede områder på 1800-tallet var å betrakte som krevende ekspedisjoner er avstanden til de fleste destinasjoner enkel å overkomme i dag. På dette grunnlaget skulle man kanskje tro at interessen og nysgjerrigheten på ”De andre” ikke var av like stor betydning lenger. Dessuten kan man i stor grad også til egne seg kunnskap med ett par tastetrykk via internett eller TV. Dette er imidlertid en feilslutning. Mulighetene for å reise har snarere stimulert anledningen til fordypning i fremmede kulturer - også på kunstens premisser. Blant kontemporære norske

from Tokyo #14, 100x150 cm, archival photographic paper, facemount.

kunstnerskap som har befestet sitt kunstneriske uttrykk nettopp gjennom spesifikke møter med "De andre" kan eksempelvis Mette Tronvoll og Vegard Moen nevnes. Mens Tronvoll i sin fotokunst har sett nærmere på menneskers liv og folkloristikk på Grønland og Mongolia, har Vegard Moen problematisert Kinas ekspansive utbygging og transformasjon, fra tilstivnet kommunistregime til ekspansivt vestliginfluerte kommersialisme, i sine fotografier. Også foto- og videokunstnere som Eline Mugaas og Knut Åsdam anvender møtet med andre samfunnsforhold som kunstnerisk grunnlagsmateriale. Selv om både Mugaas og Åsdam bruker europeiske og amerikanske bylandskap som sitt forskningsfelt er det likevel møtet med sosiale kodekser og kulturelle føringer, som enten ligger utenfor eller parallelt med våre egne, som danner et utslagsgivende sammenligningsgrunnlag i forståelsen av oss selv.

Eksotismebegrepet har således fått en ny betydning i dagens moderne samfunn, der ikke bare avsideliggende kulturer fjernt fra vår egen legitimerer interesse og behov for ytterligere undersøkelser. I denne sammenheng kan også de mer konseptuelt orienterte samtidskunstnerne, Gardar Eide Einarsson og Matias Faldbakken nevnes. For dem består møtet med "De andre" i å se nærmere på subkulturelle fenomener innen den vestlige kulturfæren, der eksotismebegrepet er synonymt med dypdykk i våre egne regulerte samfunnsforhold. Ved å skrape i samfunnets normerte overflate avdekkes avvik i kulturell og sosial forståelse som i prinsippet ligger like fjernt for det tradisjonelle mennesket av i dag som det Gauguins Tahiti-malerier gjorde for dagens franskmenn.

Møtet med "De andre" har gjennom kunsthistorien, så vel som i annen forskningshistorie, endret karakter og metode. Mens de første kunstnerne som oppsøkte fremmede kulturer gjerne var mest opptatt av naturen og menneskenes livsforhold sett ut fra parametere som romantikk og symbolisme, ser man i dagens samtidsuttrykk en mer fremtredende kritisk diskurs. I dette bildet fremkommer et paradoks. Mens tidligere tiders kunst blant annet ble betegnet som degenerert eller vulgær og derigjennom mottatt med skepsis på hjemmebane, ser man i dag en reversering av

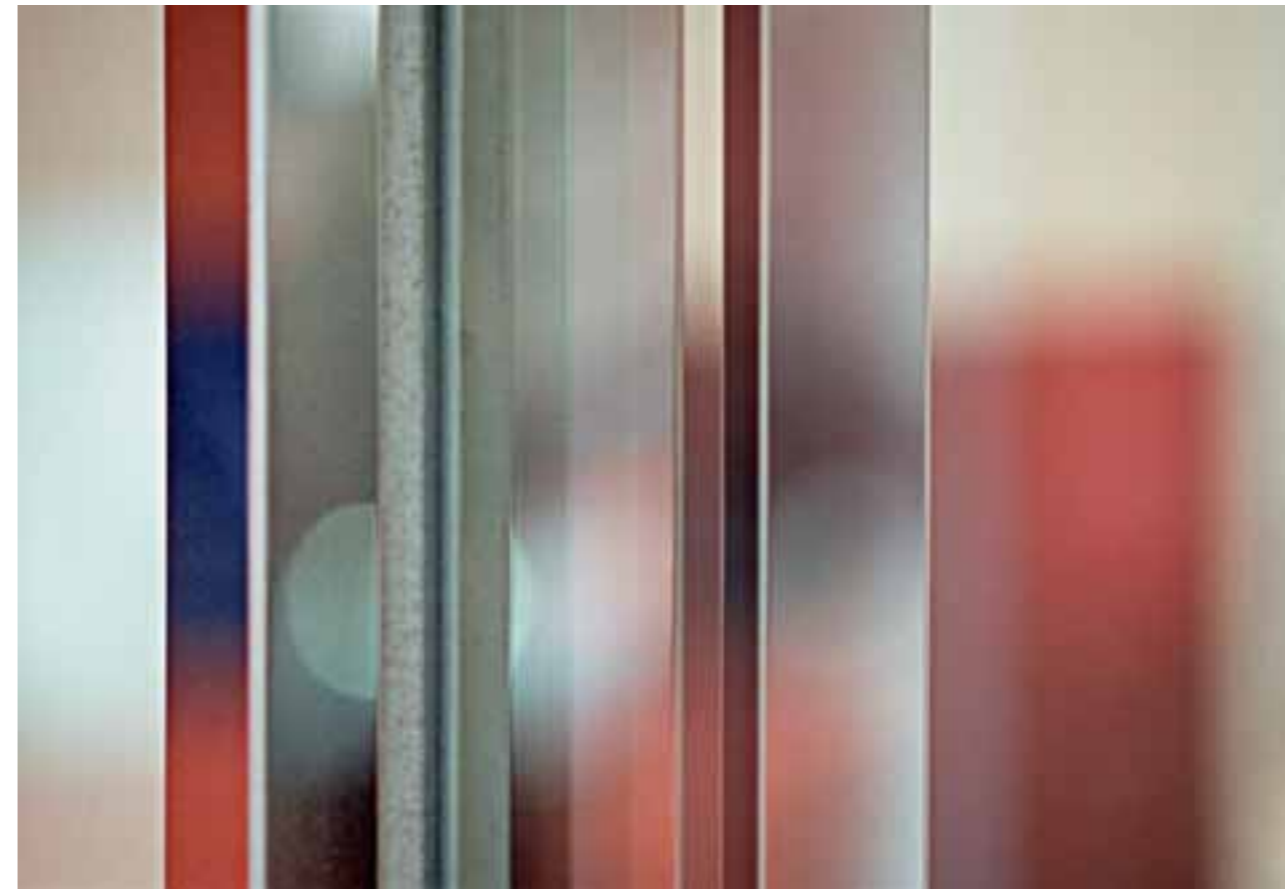
from Hiroshima #01, 100x150 cm, archival photographic paper, facemount.

føringene. Nå anses prosjekter med impulser fra utlandet som interessante og stimulerende, men samtidig har budskapet som disse prosjektene formidler en stadig sterkere og mer kritisk brodd knyttet til seg. Det er altså ikke slik at kunstneren reiser ut for å dokumentere romantiserende eller sublimerende oppfatninger av "De andres" liv og samfunnsforhold, men snarere en kritikk av det som utvikler seg i internasjonal kontekst. På denne måten kan det hevdes at eksotismebegrepet i stadig større grad flyter sammen med det som kan betegnes som universell sosio-politisk kunst, der våre egne samfunnsforhold ses i relasjon til en global situasjon. Herunder skal det understrekes at ikke alle kunstneriske prosjekter i direkte forstand relateres til spesifikke politiske eller sosiokulturelle problemstillinger. Kunsten vi presenteres for kan gjerne i utgangspunktet anvende poetiske virkemidler, men i dybden av de fleste verk ligger det som regel en kilde til kritikk eller andre former for alvorstemte spørsmål som omhandler menneskets forståelse av seg selv i møtet med ulike sosiokulturelle kontekster av i dag.

Møtet med den japanske kultur

I mangfoldet av kulturell, kunstnerisk investigering skriver Christine Istds seneste prosjekt seg inn. Gjennom repetitive turer til Japan har hun gjort dette landet og dets kultur til sitt kunstneriske forskningsfelt. Ja, hun har til og med gått til det noe ambisiøse steg å lære japansk for på den måten å trenge lengst mulig inn i forståelsen av de samfunnsnormer og mennesker hun møter.

Som en moderne arkeolog bruker kunstneren kameranlinen til å "grave" dypt i Japans kulturelle historie. Hun har reist langt - også innenfor denne øyens definerte landegrenser. Via togreiser, fotturer og rekonstruksjoner av pilegrimers tempelvandringer er religiøse ritualer og mytiske overleveringer studert. Gjennom tesermonier, matkultur og språk er andre lag av historien avdekket. Også de fysiske rester som forefinnes i tilknytning til den 2. Verdenskrigs atombombing av Hiroshima er undersøkt og dokumentert. I denne sammenheng er eksempelvis bearbejdede fotografier av den berømte ruinen, A-Dome (The Atomic Bomb Dome), utviklet som en spesifikk rominstallasjon, der et lydopptak fra plassen ved domens utgjør en essensiell del av verket. Lyden av mennesker og fuglekvisper markerer et sterkt insitament på livet som

from Tokyo #22, 100x150 cm, archival photographic paper, facemount.

maktet å vende tilbake til et folk preget av det ultimale utrydningsforsøk i 1945.

I topplaget av den japanske kulturhistorie finner man i Istad's kunst en interesse for de moderne bystrukturer, der høyteknologisk utvikling og nærmest syntetiske samfunnsforhold skaper livsvilkår som fortoner seg fremmedartet for et vestlig blikk. Mens Istad anvender en konseptuell og derigjennom idébasert tilnærming gjenkjennes en tilsvarende tematikk utført med andre virkemidler i andres kunst. I denne sammenheng er det nærliggende å referere til den amerikanske filmskaperen Sofia Coppolas velkjente film "Lost in Translation" fra 2003, som ved bruk av mer narrative strukturer gir en tilsvarende analyse av den desillusjonerte og hvileløse livsform som særlig det urbaniserte Tokyo borger for. Hos begge fremstilles den temporidde utviklingen som en tilstand av mental uro, og paradoksalt nok anvender både Coppola og Istad en form for estetisert sendrektighet i sin ikonografiske fremstilling av nettopp dette hektiske utviklingsfenomen. Så vel i filmen som i Istad's fotografier står identitetsproblematikk og eksistensialismens eviggyldige omdreiningspunkt som et kjernespmål.

Medial tilnærming

Å problematisere interessen for "De andre" som kunstnerisk uttrykk gjøres gjennom forskjellige medier og gjennom ulike strategiske grep. Under festivalutstillingen ved Moldejazz presenterer Istad sitt prosjekt gjennom fotografier og videoarbeider, der også installasjon og lyd inngår. Mens fotografiernes detaljrikdom i hovedsak kan forstås som nærblikk på Japans hypermoderne bystrukturer, viser videoarbeidene en mer subtil fremstilling av naturens iboende og ladede stemningsbilder. Flere av videoverkene kan på denne måten forstås som bærere av en meditatav og symboltung atmosfære som peker i retning av religiøse og mytiske referanser. Opplevelsen av det mytologiske understøttes av et musikalt lydbilde inspirert av den japanske musikktradisjon. Musikken er komponert av trompetisten Arve Henriksen, som med utgangspunkt i Istad's arbeider har skapt en nærmest sømløs overgang mellom det musikalske og visuelle billedspråk.

I Istad's kunst er "undersøkelse" som begrep tatt på alvor i den forstand at nærstudier og utsnitt danner grunnreferansene i det visualiserte materialet. Kameralinsen benyttes med andre ord som et forstørrelsesglass, der bruddstykker og detaljer frem-

Video:
Koyoto - Tokyo
2:50 min loop. 2007
SYNOPSIS: Mønsteret sett på utsiden av togvinduet.

heves på linje med arkeologiens ørsmå funn. I de presenterte motivene ser man hvordan kunstneren beveger seg innpå flyktige og gjerne ubetydelige fragmenter i landskap og bysamfunn. Det som gjerne lett overses og betraktes som uviktig fremheves på denne måten i Istads motivkrets som essensiell dokumentasjon av fundamentert historie eller flyktige øyeblikkshendelser. Både fotografiene og videoarbeidene er analoge og referer i sann tid til stedet der de er tatt. Motivene er ikke manipulererte, men fremstår likevel som abstraherte i sin detaljerte utsnittsforn. Det er således ikke åpenbart hva øyet faktisk ser og bildene rommer en uavklart åpenhet der betrakter fritt kan assosiere rundt de hovedtrekk som verkenes titler og visuelle overbygninger inviterer til. I en pågående og langvarig avdekkingsprosess kan den minutiøse fremgangsmåten anses som en mulig fortolkning av den japanske kulturhistorie per se.

For dem som kjenner den japanske forfatteren Haruki Murakamis fabulerende fortellinger kan møte med Istads bilder fortone seg som et partallet univers. Tilsvarende som Murakami maner frem forunderlige hendelsesforløp i en relativt dagligdags tilværelse, innehar Istads visuelle studier en tilsvarende effekt. Bildene er konkrete, men samtidig uåndgripelige. De rommer lagvise strukturer, som i det betrakter er i ferd med å knekke persepsjonens koder for forståelse, likevel setter opp visuelle hindringer som gir "historien" en ny retning. På tilsvarende måte som Murakamis fortellerstil skaper mentale bilder som åpenbares over tid, vil også Istads fotografier tilkjennes en større forståelsesramme etter hvert som disse modnes på netthinnen.

TOKI, TIME, TID

I spennet mellom kultur, natur og historiske lag bringes elementet "tid" inn som navigasjonsinstrument i Istads prosjekt. Utstillingens tittel, TOKI, er den japanske ordlyden for tid og kan anses som sentral fortolkningsnøkkel i møte med både video- og fotoarbeidene. Tidsbegrepet står på denne måten også som nøkkelbegrep i tilnærmingen til den Japanske kulturarv, der komplekse kulturelle overleveringer veves sammen med modernitetens urbaniserte samfunn. En nasjon som de fleste av oss per i dag forbinder med massive bygningskonstruksjoner og effektivisert teknologi er samtidig bærer av en rik kulturarv som fortsatt holdes i hevd. På den måten løper historiens overleveringer side om side med en fremtidsvisjonær samfunnsorden. Betegnelsen "tid" henspiller i denne sammenheng også på kunstnerens tilnærming til

Videoinstallasjon: **Mist**
4:55 min loop. 2007
SYNOPSIS: Landskapet blir delvis borte i disen. Fugler og små objekter flyter kontinuerlig forbi.
MUSIKK: Arve Henriksen

Videoinstallasjon:
Ryoan-ji
2:25 min. loop. 2007
SYNOPSIS: Refleksjoner i en dam i en japansk hage ved tempelet Ryoan-ji i Kyoto.

eget prosjekt og derigjennom det å imøtekomme en fremmed kultur. Selv har hun uttalt at det tok uker bare å finne fotfeste blant "De andre", deres skikker og uvante kutyper. Gjennom et skjerpet kritisk blikk, men også med ydmykhet og respekt vil det således kreve tid å forløse en intensjon av Istads format - og i likhet med Gauguin stiller Istad et tilsvarende krevende spørsmål på både egne og japanernes vegne; nemlig *Hvor kommer vi fra? Hva er vi? Og Hvor går vi hen?*

Kunst og festival

I år som tidligere løftes deler av festivalutstillingen ut av gallerirommet og inn på Moldejazz' festivalarena. På Romsdalsmuseet kan man se et av Istads videoarbeider presentert i det gamle kapellet på museums- og konsertområdet. I festivalens virak kan det synes passende å bryte diametralt gjennom visningen av en sjelelig, zenaktig erfaring i det historiske kirkerom. Her settes "De andre" og vi i differensiert sameksistens og dialog. Her møtes fortid og nåtid på tvers av kulturelle forståelsesrammer i tilsynelatende ukomplisert harmoni. Under den estetiske og beroligende overflaten - det være seg visuelt som auditiv - ulmer derimot alvorsladete spørsmål der Istad så vel som Gauguin ikke gir oss svar, men snarere stiller spørsmål for eksistensiell refleksjon.

Videoinstallasjon: **SHO-Ren-Ji**
4:00 min loop. 2007

SYNOPSIS: Refleksjoner i en dam i en japansk hage i Koyoto, Japan.
MUSIKK: Arve Henriksen og Jan Bang

CV - CHRISTINE ISTAD

UTDANNING: Westerdals' School of Communication, Oslo, Parsons School of Design, New York, Strykejernet Maleskole, Oslo, Manger folkehøgskole, form og farge.

SEPARATUTSTILLINGER: Festivalkunstner Moldejazz 2008 KMR, Henie Onstad Kunstsenter 2005, Galleri BOA Oslo 2003, Hedmarksmuseet, Hamar og Erkebispegården Trondheim 2001, Fotohuset Gøteborg 2000, Tønsberg Kunstforening 2000, Galleri NK, Lillehammer og Oslo 1999.

JURYERTE UTSTILLINGER: Statens Høstutstilling 2004. Østlandsutstillingen 2007, 2006, 2001, 1998. Vestlandsutstillingen 2004, 2001.

GRUPPEUTSTILLINGER: 505050 og Frozen Landscape Henie Onstad Kunstsenter 2008, Galleri Svae, Gjøvik 2007. Galleri Semmingsen 2007, 04, 02. Kunstmuseet KUBE, Ålesund. 2005. Molde Kunstforening 2005. Bærum Kunstforening 2007, 05, 04. Galleri Brandstrup, Stavanger 2005. "Video 2004" Bergen Kunsthall Landmark. Oslo Kunstforening 2004. Kunstnersenteret Møre og Romsdal 2004, 1998. Galleri Brevik, Tromsø 2003. Tønsberg Kunstforening 2001. Galleri Osebro Porsgrunn 2000, 1999, . Telemark Fylkesgalleri, Notodden 1999 .

STIPEND: Norsk Kulturråd og Norsk Fotografisk Forbund 2007. Statens 3-årige arbeidsstipend 2006. Billedkunstneres Vederlagsfond 2005 og 2004. Norsk Kulturråd, utstyrsstøtte 2002. Det Kongelige- Utdannings- og Forskningsdepartement 2001.

UTSMYKKINGER/INNKJØP: REC Group, BW Offshore, Gjøvik Videregående Skole, Råkhaugen Omsorgsenter, Utsmykkingsfondet for Offentlige Bygg, Klaveness A. F. & Co, Oslo, Verdipapirsentralen, Domstolsadministrasjonen, Bærum Kommunes Kunstsamling, Molde Stadion og Color Line.

A-DOME

10:00 min. Lydinntallasjon
SYNOPSIS: Lydene fra området ved The A-Dome, (The Atomic Bomb Dome) Hiroshima april 2007.

